

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ เล่ม ๒

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 978-974-01-9577-1

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ๓๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๕๔

องค์การค้ำของ สกสค. จัดพิมพ์จำหน่าย

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว วังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เรื่อง อนุญาตให้ใช้สื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน
ดนตรี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ เล่ม ๒ ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ได้พิจารณาแล้วอนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษาได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายชินภัทร ภูมิรัตน)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ เล่ม ๒ เป็นหนังสือที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำขึ้นสำหรับนักเรียนใช้ในการเรียนรู้และสำหรับครูใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยคณะผู้จัดทำตั้งรายนามในท้ายเล่มซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษาและด้านการจัดการศึกษา

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ เล่ม ๒ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนในรูปแบบของดนตรีไทยและดนตรีสากล ความสามารถในการร้องเพลงและเล่นดนตรีเดี่ยวและรวมวง และการนำดนตรีไปประยุกต์ใช้ในงานต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามหลักการและบรรลุดตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หากมีข้อเสนอแนะกรุณาแจ้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้หนังสือสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณคณะผู้จัดทำผู้มีส่วนร่วมและศิลปินที่เอื้อเฟื้อภาพผลงานศิลปกรรมเพื่อการศึกษา มา ณ โอกาสนี้

(นายชินภัทร ภูมิรัตน)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓

วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ เล่ม ๒ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

วัตถุประสงค์	มีนัยสำคัญ	องค์ความรู้	การปฏิบัติและการสร้างสรรค์
๑) รู้จักประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการ และเข้าใจลักษณะ (Style) ของดนตรีในแต่ละยุคสมัย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการแสดงของตนเอง	การเข้าใจถึงพัฒนาการ ลักษณะ ของดนตรี (Style) ที่แตกต่างกัน ในแต่ละยุคสมัย และการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีไทย และดนตรีตะวันตกทำให้นักเรียน เข้าใจดนตรีในภาพรวม	ยุคสมัยและลักษณะของดนตรี - สมัยสุโขทัย - สมัยอยุธยา - สมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ ๑ - รัชกาลที่ ๔) - ยุคกลาง (Medieval period) - ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance period) - ยุคบาโรก (Baroque period) - ยุคคลาสสิก (Classical period)	ครูสอนประวัติศาสตร์ และพัฒนาการของดนตรีในแต่ละยุคสมัย ครูให้นักเรียนฟังเพลงที่มีคุณค่าในแต่ละยุค เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะของดนตรี เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก นำมาประยุกต์ใช้กับเพลง เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
๒) ฟัง วิเคราะห์ วิจารณ์ดนตรี และรู้จักเพลงที่มีคุณค่า	การฟังผลงานดนตรีที่มีคุณค่า ผ่านสื่อการสอน ผ่านการแสดง ของเพื่อนร่วมชั้นเรียน หรือจาก การแสดงสด ทำให้นักเรียนรู้จัก เพลงที่มีความเป็นศิลปะชั้นสูง สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบ สังคีตลักษณะของดนตรี และ วิจารณ์ได้อย่างสร้างสรรค์อย่างมี มารยาท	องค์ประกอบของดนตรี - คุณภาพของเสียงและความถูกต้อง ของระดับเสียง (Intonation) - ความสามารถในการรวมวง (Ensemble) - ความเที่ยงตรงของจังหวะ (Rhythm) - อัตราจังหวะ (Time signature) - การสื่ออารมณ์ของเพลงจากผู้เล่นดนตรี - สังคีตลักษณะ (Form) รู้จักเพลงที่มีคุณค่า - เพลงไทยเดิม - เพลงคลาสสิก (Classical music)	๑) ครูแนะนำเพลงที่ควรค่าแก่การฟัง ให้นักเรียนฟัง วิเคราะห์ วิจารณ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ๒) นักเรียนได้มีโอกาสบรรเลงเพลงต่อหน้าชั้นเรียน และให้เพื่อนร่วมชั้นวิจารณ์อย่างมีเหตุผล และมี มารยาท

วัตถุประสงค์	มโนทัศน์	องค์ความรู้	การปฏิบัติและการสร้างสรรค์
๓) เข้าใจวิธีการฝึกซ้อมดนตรีอย่างถูกต้อง	การซ้อมดนตรีอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างแนวทางในการพัฒนาทักษะการแสดงดนตรี ผ่านการฟัง การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และนำไปสู่วิธีการแก้ไขที่ถูกต้อง	การซ้อมอย่างมีประสิทธิภาพ - สังเกตปัญหา - วิเคราะห์ปัญหา - เลือกซ้อมในส่วนที่มีปัญหามากที่สุด - ซ้อมจากช้าไปเร็ว - เล่นซ้ำในช่วงที่มีความยาก - ไม่ซ้อมเฉพาะส่วนที่เล่นได้เป็นอย่างดี	นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น และวิจารณ์อย่างมีมารยาท เพื่อหาวิธีพัฒนาการซ้อมที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำถึงวิธีการสังเกต และวิเคราะห์ปัญหา รวมถึงเทคนิคการซ้อม
๔) มีความรักดนตรี เรียนรู้วัฒนธรรมผ่านเพลงในบริบทชีวิตประจำวัน รวมทั้งมีความเข้าใจในเนื้อหาและที่มาของเพลง	การขับร้องเพลง และร่วมกิจกรรมกลุ่ม โดยนำเพลงที่อยู่ในบริบทชีวิตประจำวัน ที่นักเรียนมีความคุ้นเคยและสามารถเข้าถึงได้ มาจัดกิจกรรมดนตรี ทำให้นักเรียนเกิดความรักในวิชาดนตรี และมีความรู้ในเนื้อหาและที่มาของเพลง	เพลงเสริมสร้างวัฒนธรรมและความรักดนตรี - เพลงเทศกาล - เพลงสมัยนิยม - เพลงในวรรณคดี - เพลงอื่น ๆ ได้แก่ • เพลงชีวิต • เพลงท้องถิ่น รายละเอียดของเพลง - เนื้อหาและความหมาย - ผู้ประพันธ์ - ความเป็นมา	ตัวอย่างเพลง เพลงเทศกาล - เพลงโครพนอ - เพลงค่าน้ำนม - เพลงอีม่อน - เพลงพระคุณที่สาม - เพลงพรปีใหม่ - เพลงสวัสดิ์สิริใหม่ - เพลงร่ำวันสงกรานต์ - เพลงลอยกระทง เพลงสมัยนิยม - เพลงสุขกันเถอะเรา - เพลงทอป ออฟ เดอะ เวิลด์ (Top of the world) เพลงในวรรณคดี - เพลงผู้ชนะสิบทิศ

วัตถุประสงค์	มโนทัศน์	องค์ความรู้	การปฏิบัติและการสร้างสรรค์
			เพลงอื่นๆ - เพลงที่อยู่ในบริบทสังคม
๕) ขับร้องเพลงเกียรติกษัตริย์ และเพลงพระราชนิพนธ์ โดยออกอักขระได้อย่างชัดเจน ถูกต้องตรง จังหวะ ระดับเสียง และเข้าใจความหมาย	การขับร้องเพลงเกียรติกษัตริย์ และเพลงพระราชนิพนธ์ โดยเน้นเรื่องความแม่นยำของจังหวะ ระดับเสียง ความถูกต้องของภาษา และ ความเข้าใจในเนื้อหาของเพลง ทำให้นักเรียนในฐานะเยาวชนไทย เกิดความรักและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ รวมถึงพระราชอัจฉริยภาพทางด้านดนตรีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	เพลงเกียรติกษัตริย์ - เพลงเกียรติกษัตริย์อื่น ๆ เพลงพระราชนิพนธ์ ความถูกต้องของเพลง - ออกอักขระได้ชัดเจน - ร้องจังหวะอย่างแม่นยำ - ร้องตรงระดับเสียง	เพลงเกียรติกษัตริย์ - ครูชี้้นำการออกอักขระของเนื้อเพลง ระดับเสียง รวมถึงจังหวะอย่างชัดเจนและถูกต้อง พร้อมทั้งอธิบายถึงเนื้อหาของเพลง - ขับร้องเพลงเกียรติกษัตริย์อื่น ๆ ได้แก่ • เพลงพ่อแห่งแผ่นดิน • เพลงภูมิแผ่นดินนวมินทร์มหาราชา • เพลงต้นไม้ของพ่อ • เพลงของขวัญจากก่อนดิน เพลงพระราชนิพนธ์ - ครูชี้้นำการออกอักขระของเนื้อเพลง ระดับเสียง รวมถึงจังหวะอย่างชัดเจนและถูกต้อง พร้อมทั้งอธิบายถึงเนื้อหาของเพลง - นักเรียนมีโอกาสนำความคิดสร้างสรรค์ เช่น คิดรูปแบบจังหวะเพื่อตอบมือหรือบรรเลงเพลงประกอบ จังหวะให้เข้ากับเพลง เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย : สมัยสุโขทัย	๑
สภาพสังคมและวัฒนธรรม	๒
ประเภทเพลง	๒
เครื่องดนตรีที่สำคัญ	๓
วงดนตรีที่สำคัญ	๓
เพลงพื้นบ้าน	๔
บทที่ ๒ ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย : สมัยกรุงศรีอยุธยา	๕
สภาพสังคมและวัฒนธรรม	๖
ลักษณะดนตรีและความแตกต่างจากสมัยสุโขทัย	๖
ประเภทเพลง	๖
เครื่องดนตรีที่สำคัญ	๗
วงดนตรีที่สำคัญ	๗
เพลงพื้นบ้าน	๘
บทที่ ๓ ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย : สมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ ๑ - รัชกาลที่ ๔)	๙
สภาพสังคมและวัฒนธรรม	๑๐
ลักษณะดนตรีและความแตกต่างจากสมัยสุโขทัยและอยุธยา	๑๐
ประเภทเพลง	๑๐
เครื่องดนตรีที่สำคัญ	๑๑
วงดนตรีที่สำคัญ	๑๒
เพลงพื้นบ้าน	๑๓
คีตกวีที่สำคัญ	๑๔
บทที่ ๔ ประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตก : ยุคกลาง (Medieval period) และยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance period)	๑๖
เหตุการณ์ก่อนยุคกลาง (Medieval period)	๑๗
ยุคกลาง (Medieval period)	๑๗
ลักษณะเฉพาะของดนตรีในยุคกลาง	๑๗

	หน้า
คีตกวีที่สำคัญ	๑๗
ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance period)	๑๘
ลักษณะเฉพาะของดนตรีในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ	๑๘
คีตกวีที่สำคัญ	๑๘
บทที่ ๕ ประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตก : ยุคบาโรก (Baroque period)	๒๐
ลักษณะเฉพาะของดนตรีในยุคบาโรก	๒๑
ดนตรีในยุคบาโรก	๒๔
- ดนตรีขับร้อง (Vocal music)	๒๔
- ดนตรีบรรเลง (Instrumental music)	๒๖
คีตกวีที่สำคัญ	๒๗
บทที่ ๖ ประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตก : ยุคคลาสสิก (Classic period)	๓๐
ลักษณะเฉพาะของดนตรีในยุคคลาสสิก	๓๑
- ดนตรีขับร้อง (Vocal music)	๓๒
- ดนตรีบรรเลง (Instrumental music)	๓๓
คีตกวีที่สำคัญ	๓๔
บทที่ ๗ สร้างสรรค์งานดนตรี	๓๗
การแสดงดนตรีไทย	๓๙
การแสดงเพลงสมัยนิยม	๔๑
การแสดงเพลงเกียรติยศ-เพลงพระราชนิพนธ์	๔๓
ภาคผนวก	๔๖
เพลงเกียรติยศ	
เพลงพระราชนิพนธ์	
บรรณานุกรม	๕๔
บรรณานุกรมเพลง	๕๙

สารบัญเพลง

บทที่ ๑ ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย : สมัยสุโขทัย

เทพทอง	แผ่นที่ ๑ เพลงที่ ๑
เทพทอง	แผ่นที่ ๑ เพลงที่ ๒
เพลงที่บรรเลงโดยวงปี่พาทย์เครื่องห้าอย่างเบา (โนราทำบท)	แผ่นที่ ๑ เพลงที่ ๓
เพลงที่บรรเลงโดยวงปี่พาทย์เครื่องห้าอย่างหนัก (เทพทอง)	แผ่นที่ ๑ เพลงที่ ๔

บทที่ ๒ ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย : สมัยกรุงศรีอยุธยา

ดวงพระธาตุ	แผ่นที่ ๑ เพลงที่ ๕
ดวงพระธาตุ	แผ่นที่ ๑ เพลงที่ ๖
เพลงที่บรรเลงโดยวงมโหรีเครื่องสี่ (สุโขทัย)	แผ่นที่ ๑ เพลงที่ ๗
เพลงที่บรรเลงโดยวงปี่พาทย์เครื่องห้าอย่างหนัก (กราวใน)	แผ่นที่ ๑ เพลงที่ ๘

บทที่ ๓ ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย : สมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ ๑ - รัชกาลที่ ๔)

บุหลันลอยเลื่อน	แผ่นที่ ๑ เพลงที่ ๙
เชิดจีน	แผ่นที่ ๑ เพลงที่ ๑๐
ทยอยเขมร	แผ่นที่ ๒ เพลงที่ ๑
เพลงที่บรรเลงโดยวงปี่พาทย์เครื่องคู่ (ตระโหมโรง)	แผ่นที่ ๒ เพลงที่ ๒
เพลงที่บรรเลงโดยวงปี่พาทย์เครื่องคู่ (สาธุการ)	แผ่นที่ ๒ เพลงที่ ๓
เพลงที่บรรเลงโดยวงมโหรีเครื่องเดียว (แขกเชิญเจ้า)	แผ่นที่ ๒ เพลงที่ ๔
เพลงที่บรรเลงโดยวงมโหรีเครื่องเดียว (เพลงมหาฤกษ์ ทางไทย)	แผ่นที่ ๒ เพลงที่ ๕
พระอาทิตย์ชิงดวง	แผ่นที่ ๒ เพลงที่ ๖
จีนขิมเล็ก สามชั้น	แผ่นที่ ๒ เพลงที่ ๗

บทที่ ๔ ประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตก : ยุคกลาง (Medieval period) และ ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance period)

ฟังเพลง ออร์แกนุม ดูพลุม (Organum duplum) ของเลโอนิน	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๑
โป๊ป มาร์เซลลัส มาส (Pope Marcellus Mass) ท่อนเครโด (Credo) ของปาเลสตรินา	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๒

บทที่ ๕ ประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตก : ยุคบาโรก (Baroque period)

อูลิสเซ เอ เทเลมาโค (Il ritorno d’Ulisse in patria : Ulisse e Telemaco) ของมอนเตแวร์ดี	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๓
คันตาตา มาร์ก อันโตนิโอ เอ คลีโอพัตรา (Cantata : Marc Antonio e Cleopatra) ของอะเลซานโดร สการ์ลาตตี	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๔
ออราทอรีโอ เมชายา (Messiah) : Worthy is the Lamb -Amen- ของแฮนเดล	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๕
เด โปรฟุนดิส (De profundis) ของเดอ ลาแลนด์	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๖
The Saint Matthew passion ท่อน Final chorus ของบาค	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๗
Toccata and Fugue in D minor ท่อน Fugue ของบาค	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๘
คันโซนาหมายเลข ๕ ของโฟรแบร์เกอร์	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๙
ซาโคนจากเพลงชุดปาร์ติตา (Partita) หมายเลข ๒ ของบาค	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๑๐
Cello Suite หมายเลข ๖ ท่อน Prelude ของบาค	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๑๑
Cello Suite หมายเลข ๖ ท่อน Gigue ของบาค	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๑๒
Chromatic fantasia and fugue ท่อน Fantasia ของบาค	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๑๓
ไวโอลินคอนแชร์โตหมายเลข ๑ (Spring) ท่อนที่ ๑ Allegro ของวีวัลดี	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๑๔
เลอ รัปเปิล เดส ซัวโซส์ (Le rappel des oiseaux) ของราโม	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๑๕
Prelude & Fugue No.2, BWV 847 ของบาค	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๑๖

บทที่ ๖ ประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตก : ยุคคลาสสิก (Classical period)

ซูล ลาเรีย (Le nozze di Figaro: Sull'aria) ของโมสาร์ท	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๑๗
แดร์เซนต์โต เซ อัล วอลโต มาย ดี เซ็นติ (La clemenza di Tito : Terzetto 'Se al voltomai ti senti) ของโมสาร์ท	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๑๘
แอลเคอนิก (Erlkonig) ของโรซาร์ต	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๑๙
เปียโนโซนาตา ในบันโดเสียงซีเมเจอร์ K.545 ของโมสาร์ท ท่อนที่ ๑ Allegro	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๒๐
เปียโนโซนาตา ในบันโดเสียงซีเมเจอร์ K.545 ของโมสาร์ท ท่อนที่ ๒ Andante	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๒๑
เปียโนโซนาตา ในบันโดเสียงซีเมเจอร์ K.545 ของโมสาร์ท ท่อนที่ ๓ Rondo	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๒๒
ซิมโฟนีหมายเลข ๕ ในบันโดเสียงซีไมเนอร์ ของเบโทเฟน ท่อนที่ ๑ Allegro con brio	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๒๓
ซิมโฟนีหมายเลข ๕ ในบันโดเสียงซีไมเนอร์ ของเบโทเฟน ท่อนที่ ๒ Andante con moto	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๒๔
ซิมโฟนีหมายเลข ๕ ในบันโดเสียงซีไมเนอร์ ของเบโทเฟน ท่อนที่ ๓ Scherzo. Allegro	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๒๕
ซิมโฟนีหมายเลข ๕ ในบันโดเสียงซีไมเนอร์ ของเบโทเฟน ท่อนที่ ๔ Allegro	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๒๖
สตริงควอร์เทต ในบันโดเสียงซีเมเจอร์ Op.76 No.3 ของไฮเดิน ท่อนที่ ๑ Allegro	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๒๗
สตริงควอร์เทต ในบันโดเสียงซีเมเจอร์ Op.76 No.3 ของไฮเดิน ท่อนที่ ๒ Poco adagio ; cantabile	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๒๘
สตริงควอร์เทต ในบันโดเสียงซีเมเจอร์ Op.76 No.3 ของไฮเดิน ท่อนที่ ๓ Menuetto. Allegro	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๒๙
สตริงควอร์เทต ในบันโดเสียงซีเมเจอร์ Op.76 No.3 ของไฮเดิน ท่อนที่ ๔ Finale. Presto	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๓๐
เปียโนคอนแชร์โตหมายเลข ๕ ในบันโดเสียงอีแฟลตเมเจอร์ ของเบโทเฟน ท่อนที่ ๑ Allegro	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๓๑
เปียโนคอนแชร์โตหมายเลข ๕ ในบันโดเสียงอีแฟลตเมเจอร์ ของเบโทเฟน ท่อนที่ ๒ Adagio un poco mosso	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๓๒
เปียโนคอนแชร์โตหมายเลข ๕ ในบันโดเสียงอีแฟลตเมเจอร์ ของเบโทเฟน ท่อนที่ ๓ Rondo : Allegro ma non troppo	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๓๓
เปียโนโซนาตา ในบันโดเสียงซีชาร์ปไมเนอร์ ของเบโทเฟน ท่อนที่ ๑ Adagio sostenuto	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๓๔
เปียโนโซนาตา ในบันโดเสียงซีชาร์ปไมเนอร์ ของเบโทเฟน ท่อนที่ ๒ Allegretto	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๓๕
เปียโนโซนาตา ในบันโดเสียงซีชาร์ปไมเนอร์ ของเบโทเฟน ท่อนที่ ๓ Presto agitato	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๓๖
บุหลันลอยเลื่อน	แผ่นที่ ๓ เพลงที่ ๓๗

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

๑) รู้จักประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการ และเข้าใจลักษณะ (Style) ของดนตรีในแต่ละยุคสมัย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการแสดงของตนเอง

มโนทัศน์

การเข้าใจถึงพัฒนาการ ลักษณะของดนตรี (Style) ที่แตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีไทยและดนตรีตะวันตกทำให้นักเรียนเข้าใจดนตรีในภาพรวม

องค์ความรู้

ยุคสมัยและลักษณะของดนตรี

- สมัยสุโขทัย

๒) ฟัง วิเคราะห์ วิจัยดนตรี และรู้จักเพลงที่มีคุณค่า

มโนทัศน์

การฟังผลงานดนตรีที่มีคุณค่าผ่านสื่อการสอน

องค์ความรู้

- รู้จักเพลงที่มีคุณค่า : เพลงสมัยสุโขทัย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

๑) อธิบายลักษณะเฉพาะของดนตรีในสมัยสุโขทัยได้โดยสังเขป

๒) ระบุนชื่อเพลงที่กำหนดให้ได้ถูกต้อง ๑ เพลง

๓) ระบุความแตกต่างของเพลงที่มีการพัฒนาขึ้นจากของเดิม

๔) เสนอผลอภิปรายหน้าชั้นเรียนตามหัวข้อที่กำหนดให้

สมัยสุโขทัย

สภาพสังคมและวัฒนธรรม

ในสมัยกรุงสุโขทัยนั้น ถือว่าเป็นยุคประวัติศาสตร์ยุคแรกของชาติไทย โดยเริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๑๘๐๐ จนถึง ปี พ.ศ. ๑๙๔๑ (ค.ศ. ๑๓๙๗ - ค.ศ. ๑๔๐๔) ซึ่งตรงกับช่วงยุคกลาง (Medieval period หรือ Middle Ages) ของชาติตะวันตก ในสมัยนี้เป็นยุคที่มีความเจริญรุ่งเรือง บ้านเมืองมีความสงบสุข อาหารการกินมีความอุดมสมบูรณ์ ในสมัยกรุงสุโขทัยได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมจากชนชาติอื่น เช่น อินเดียที่มีอิทธิพลในด้าน ศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยกรุงสุโขทัย คือ สถาปัตยกรรม และประติมากรรม เนื่องจากการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเห็นได้จาก พระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่เรียกว่าพระประธานที่มี ๔ อริยาบถ คือ เดิน ยืน นอน นั่ง นั้นเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญทางประติมากรรมในสมัยกรุงสุโขทัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในสมัยนี้วิชาช่างเป็นวิชาที่คนให้ความสำคัญมาก ส่วนในด้านภาษาศาสตร์ พ่อขุนรามคำแหงได้สร้างระบบการบันทึกทางด้านภาษาโดยบันทึกในศิลาจารึก ความเจริญในด้านภาษาศาสตร์นี้มีความเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดในรัชสมัยของพญาลิไท

สมัยกรุงสุโขทัยนี้ บ้านเมืองมีความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข ประชาชนจึงนิยมเล่นดนตรีไทยเพื่อความบันเทิง และประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในสมัยนี้ดนตรีไทยถือกำเนิดจาก ๓ สถาบัน ได้แก่ ราชสำนัก วัด และบ้าน ในยุคที่กรุงสุโขทัยมีความเจริญรุ่งเรืองนั้น อาณาจักรล้านนาก็มีความเจริญทางวัฒนธรรมไม่แพ้กัน ศูนย์กลางความเจริญของอาณาจักรล้านนานั้นอยู่ที่เมืองหริภุญไชย และเมืองเชียงใหม่ ชาวล้านนาในสมัยนั้นนิยมเครื่องดนตรี สะล้อ พิณเปี๊ยะ และร้องลำประสมวงกับผู้บรรเลงกลอง ซึ่งกรุงสุโขทัย อาณาจักรล้านนา และอาณาจักรล้านช้างนั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ดังนั้นวัฒนธรรมทางดนตรีจึงได้รับอิทธิพลซึ่งกันและกัน นอกเหนือจากอาณาจักรช้างเคียงที่รุ่งเรืองในช่วงเวลาเดียวกัน กรุงสุโขทัยยังได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรโบราณที่เคยรุ่งเรืองมาก่อนในอดีต คือ อาณาจักรทวารวดี ซึ่งมีวงมโหรีที่บรรเลงโดยสตรีล้วน ๕ คน ได้แก่ พิณ ๑ คน ขลุ่ย ๑ คน ฉิ่ง ๑ คน และขับร้อง ๒ คน ซึ่งเชื่อว่า วงมโหรีนี้อาจถูกสืบทอดมายังสมัยกรุงสุโขทัยด้วย

ประเภทเพลง

เพลงในสมัยกรุงสุโขทัยนั้น เชื่อกันว่าเป็นเพลงในอัตราจังหวะชั้นเดียว เพลงที่เก่าแก่ที่สุดที่น่าจะเป็นไปได้ คือ เพลงเทพทอง เทพทองเป็นการแสดงพื้นเมืองแบบเดียวกับเพลงฉ่อย แต่ถ้อยคำที่ใช้หยาบโลนมาก เพลงเทพทองในวงการดนตรีไทยมีอายุกว่า ๗๐๐ ปี ถือว่าเก่าแก่ที่สุด มีประวัติมาตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัย เดิมเป็นเพลงที่ใช้สำหรับการร้องในการละเล่น ร้องแก้กันระหว่างชาย หญิง หรือร้องโต้ตอบกัน เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการขับร้องนั้น มีแต่เสียงปรบมืออย่างเดียวเท่านั้น เมื่อเพลงนี้ได้วิวัฒนาการมาเป็นเพลงละครจะมีปี่พาทย์รับ บางท่านจะเรียกว่าเพลงสุโขทัย บางท่านเรียกว่าเพลงเทพทอง จึงสันนิษฐานได้ว่าเพลงเทพทองอาจจะมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย แต่อาจจะไม่มีเครื่องดนตรีรับ จะแสดงเป็นเพลงพื้นเมืองเท่านั้น ยังไม่เป็นเพลงดนตรี

พูนพิศ อมาตยกุล ได้ให้ความเห็นว่า เพลงไทยอาจแบ่งได้เป็น ๒ ทาง คือ ทางร้อง กับทางบรรเลง ซึ่งในที่สุดทั้งสองทางนี้จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกัน และเชื่อว่าเพลงร้องเกิดมาก่อนเพลงบรรเลง เพราะว่าคนร้องจะพัฒนาการร้องได้สะดวก สามารถคิดเอง ทำเอง ผึกเองโดยไม่ต้องมีเครื่องมือ

กิจกรรมเสริมการเรียนรู้

๑.๑) ให้นักเรียนฟังเพลงเทพทอง แล้วอธิบายการกำกับจังหวะ และจุดเด่นของเพลง (แผ่นที่ ๑ เพลงที่ ๑)

ทำลงในสมุดนะจ๊ะ

๑.๒) ให้นักเรียนฟังเพลงเทพทอง แล้วอธิบายการกำกับจังหวะ และจุดเด่นของเพลง ความแตกต่างจากเพลงเทพทองเพลงแรก (แผ่นที่ ๑ เพลงที่ ๒) ทำลงในสมุดนะจ๊ะ

เครื่องดนตรีที่สำคัญ

จากหลักฐานในอดีตพบว่าเครื่องดนตรีไทยในสมัยสุโขทัย ประกอบไปด้วย กลองสองหน้า แตรงอน (คล้ายเขาสัตว์ทำด้วยโลหะ) แตรสังข์ ตะโพน ข้อง กลองทัด ฉิ่ง บัณเฑาะว์ กรับ กังสดาล มโหระทึก ขอสสามสาย ระนาดปี่ไฉน ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานจากศิลาจารึกวัดพระยืนเมืองลำพูน หนังสือไตรภูมิพระร่วง และนิราศหริภุญชัย ทำให้สรุปได้ว่าสมัยสุโขทัยมีเครื่องดนตรีดังนี้ ข้อง กลอง ปี่สรโน คือ ปี่ไฉน บางท่านกล่าวว่าปี่ใน พิณเนญชัย คือ ปี่ที่ทำจากเขาสัตว์ ทะเทียด คือ กลองมลายู กาหล คือ แตรงอน แตรสังข์ มฤทิงค์ คือ ตะโพน ดงเคียด คือ กลองทัด บัณเฑาะว์ กรับ ขอพุงตอ คือ ขอสสามสาย กังสดาล และมโหระทึก คือ กลองที่ทำด้วยโลหะ

วงดนตรีที่สำคัญ

สมัยสุโขทัยมีการประสมวงดนตรีอยู่ ๔ แบบ คือ

๑. วงบรรเลงพิณ เป็นการบรรเลงพิณคนเดียว ประกอบการขับลำนำ ซึ่งขับโดยผู้ที่ตีพิณ ส่วนพิณที่ตีदनนั้นอาจจะเป็นพิณน้ำเต้า พิณเพี๊ยะ หรืออาจจะเป็นกระจับปี่

๒. วงขับไม้ ประกอบด้วย ผู้บรรเลง ๓ คน ได้แก่ คนขับลำนำ คนโกวบัณเฑาะว์ให้จังหวะ และคนสีขอสสามสาย มักใช้กับพิธีสำคัญๆ เช่น สมโภชพระมหาเศวตฉัตร สมโภชช้างเผือก เป็นต้น

๓. วงปี่พาทย์เครื่องห้า วงปี่พาทย์เครื่องห้าของไทยเรานั้นมี ๒ แบบ คือ ปี่พาทย์เครื่องห้าอย่างเบา หรือเรียกว่าปี่พาทย์ชาตรี ใช้ประกอบการแสดงละครโนราชาตรี ประกอบด้วย ปี่นอก โทนไม้ กลองชาตรี ข้องคู่ และฉิ่ง ปี่พาทย์เครื่องห้าอย่างหนัก เป็นวงปี่พาทย์ที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรม ประกอบการแสดงเชิน ละคร ประกอบด้วย ปี่ ข้องวงใหญ่ ตะโพน กลองทัด ๑ ลูก

กิจกรรมเสริมการเรียนรู้

๑.๓) ให้นักเรียนฟังเพลงที่บรรเลงโดยวงปี่พาทย์เครื่องห้าอย่างเบา แล้วอธิบายการกำกับจังหวะ และจุดเด่นของเพลง (แผ่นที่ ๑ เพลงที่ ๓) ทำลงในสมุดนะจ๊ะ

๑.๔) ให้นักเรียนฟังเพลงที่บรรเลงโดยวงปี่พาทย์เครื่องห้าอย่างหนัก แล้วอธิบายการกำกับจังหวะ และจุดเด่นของเพลง (แผ่นที่ ๑ เพลงที่ ๔) ทำลงในสมุดนะจ๊ะ

๔. วงเครื่องประโคม วงประโคมที่ใช้กันมาจนถึงปัจจุบันแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ วงประโคมแตรและกระทัมโหระทึก และวงประโคมแตรสังข์กลองชนะ ซึ่งวงดังกล่าวเป็นการประสมวงแบบพิเศษที่จัดขึ้นเฉพาะในพระราชพิธีต่าง ๆ ที่สำคัญเท่านั้น

เพลงพื้นบ้าน

การทอดกฐินมีตั้งแต่สมัยสุโขทัยแล้ว ซึ่งในปัจจุบันถ้ามีงานทอดกฐินจะต้องมีการแสดงต่าง ๆ ทั้งวงดนตรีลูกทุ่ง ลิเก หรือละคร ซึ่งก่อนหน้านี้อาจมีการร้องเพลงเรือของชาวบ้านเพราะกำลังเป็นหน้าน้ำ แต่ก็ไม่สามารถชี้ชัดได้ว่า เพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว หรือเพลงอื่น ๆ ที่เป็นของชาวบ้าน เกิดขึ้นในสมัยสุโขทัย

เพลงพื้นบ้านของไทยยังขาดหลักฐานที่ชัดเจน ที่จะนำมาเขียน แต่เป็นที่เชื่อได้ทั่วไปว่าจุดเริ่มต้นของเพลงแขนงต่าง ๆ มาจากการที่มนุษย์รู้จักการตีตี สี ตี เป่า และพัฒนาขึ้นเป็นดนตรีในปัจจุบัน ส่วนการร้องเริ่มจากการร้องไม่มีแบบแผน จนเกิดแบบแผนขึ้น แต่เพลงพื้นบ้านยังคงลักษณะและพื้นฐานเดิมอยู่บ้าง เช่น การร้องโดยการปรบมือเป็นจังหวะ

เพลงสักวา และบทดอกสร้อยที่ใช้เล่นกันอาจดัดแปลงมาจากเพลงเรือของชาวบ้านมาเป็นการเล่นในวัง บทเพลงเห่กล่อมก็เป็นแบบให้บทมโหรีในยุคเริ่มแรก

กิจกรรมเสริมการเรียนรู้

๑.๕) ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น ๕ กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาจับฉลาก เพื่อนำเสนอผลงานดนตรีของแต่ละยุค โดยนักเรียนสามารถนำเพลงมาประกอบ จำลองเครื่องดนตรีที่เป็นลักษณะเด่นของยุคนั้น ๆ โดยศึกษาได้จากข้อมูลข้างต้น นำมาแสดงให้เพื่อนดู ในทุก ๆ ท้ายบท กลุ่มละประมาณ ๑๕ นาที

